

R4

Stikstofbron met plus voor knip en koe

Kostprijs 1 cent per liter lager

Klaver is lastig te beheersen. Dus is het nooit populair geworden bij melkvee houden. Toch biedt het voordelen voor wie er tijd in durft te steken.

MET de intrede van Minas kwam klaver in de belangstelling in de gangbare veehouderij. Met het afschaffen van Minas in 2006 raakte klaver ook weer uit beeld. Nu is er hernieuwde aandacht voor deze onderbelichte, smakelijke stikstofbinder. Enerzijds als derde gewas, anderzijds als mogelijkheid tot stikstofbesparing en daarmee een andere invulling van de stikstofgebruiksruimte.

R5

De beperkte stikstofgebruiksruimte en de vraag naar meer ruwvoer wringt. Klaver kan daar een oplossing bieden. Klaver is in staat om via de rhizobium-bacterie stikstof uit de lucht om te zetten in voor de plant opneembare stikstof. Daarmee beïnvloedt het ook de stikstofbenutting van het bedrijf op een positieve manier. Het gras dat in de directe omgeving van klaver staat, kan daarvan profiteren. De bemesting van grasklaver kan door de

stikstofbinding veel lager zijn dan bij regulier grasland. De bespaarde stikstof kan dan in andere percelen, met bijvoorbeeld een productiegras, worden ingezet.

Daarnaast is de continue afgifte van stikstof, met name in het tweede deel van het seizoen, een mooi middel om de schimmelaantasting roest in gras te voorkomen of te beperken. Dat draagt mede bij aan behoud van de smakelijkheid van het gras. ➔

Naast stikstofbinding is ook de smakelijkheid een sterk punt van grasklaver. Witte klaver past het best in weidepercelen.

FOTO: KOOS GROENEWOLD

Rode klaver is een goede voedselbron voor bijen en hommels en draagt zo bij aan de biodiversiteit.

Wit of rood

Klaver is een vlinderbloemige die zich vrij eenvoudig laat onderverdelen in twee soorten. Witte klaver wordt vooral gebruikt in weidepercelen. In maaipercelen wordt veelal rode klaver toegepast, waarbij ook witte klaver wordt bijgemengd. Vaak is dat niet meer dan een verzekeringspremie omdat witte klaver uitstoelt en zich dus kan uitbreiden en vestigen waar het niet gezaaid is. Rode klaver komt op waar het gezaaid is, en bij afsterven is de plek leeg. Rode klaver kan heel slecht tegen beweiding en wordt daarom niet in weidemensels gebruikt.

Bij inkuilen moet het drogestofgehalte niet hoger zijn dan 35 procent. Anders is de kans van verlies van klaverblad te groot. Schudden wordt dan ook niet aanbevolen. Vaak wordt er vanuit het zwad direct gewierd. Klaver is interessant als het stikstofbestedingsniveau 250 kilo of lager is.

Klaver beheersen lastig

Zadenkweker Barenbrug meldt dat witte klaver in staat is rond 150 tot maximaal 200 kilo stikstof per hectare te binden. Rode klaver kan tot wel 350 kilo stikstof per hectare binden. Bij een huidige kunstmestprijs van bijna €1 per kilo zuivere stikstof is dat dus een besparing tussen €150 en €350 per hectare.

In het voorjaar is een startgift met kunstmest samen met drijfmest voldoende om het gras aan het groeien te krijgen. De stikstofbinding is in het vroege voorjaar nog niet of nauwelijks op gang gekomen en daarom moet bijbemest worden. Daarna kan klaver een groot deel van de stikstofvoorziening van het gras voor zijn rekening nemen.

Het aandeel klaver in het grasland op peil houden is in het algemeen het moeilijkste. Met kunstmest is

FOTO: KOOS GROENEWOLD

daarop te sturen. Te weinig aanvulling met (kunst-) mest geeft klaver de ruimte om zich sterk te ontwikkelen, waardoor het soms het gras overwoekert. Door kunstmest te geven wordt de grasontwikkeling gestimuleerd waardoor klaver meer concurrentie ondervindt. Te weinig klaver geeft onvoldoende stikstofbinding en zet daarmee ook weer de grasgroei onder druk. Het is de kunst om uit te vinden hoeveel er be-

Klaver vooral voor smakelijkheid

Van de 120 hectare die Wim Klaver in gebruik heeft, gaat elk jaar 20 hectare in de bollenteelt. En er is 9 hectare natuurland. Op de rest wordt grasklaver geteeld.

De grasklaverpercelen worden nooit doorgezaaid. Vanwege de roulatie met de bollen gaat elke hectare elke vijf à zes jaar op de kop. Dan volgt doorzaai met een pijpenzaaimachine.

“Wij gebruiken weinig klaver bij het doorzaaien. Voor de weidepercelen 2,5 kilo witte klaver Alice samen met 38 kilo smakelijke weide.” Voor de maaipercelen heeft hij vo-

rig jaar voor het eerst rode klaver, Lemmon, ingezet. Ook 2,5 kilo, samen met half om half smakelijk weidemengsel en maaimeng-

sel. “We hebben rode klaver altijd afgehouden, gezien de verhalen die de standvastigheid van rode klaver in twijfel trokken. Ik

kan dat niet bevestigen. De rode klaver staat er nog volop in. Nu doet klaver het op deze lichte zavelgrond toch altijd goed. Het is hier vaak geen kwestie van ‘hoe hou ik de klaver erin?’, maar meer van ‘hoe zorg ik dat klaver niet overwoekert?’. Mede daarom gebruik ik geen Riesling meer. Op mijn bedrijf is dat te agressief. Op andere bedrijven, met andere omstandigheden, zou dat wel een gunstige eigenschap kunnen zijn. Zo hebben wij uiteindelijk het best passende ras en bemestingsniveau gevonden.”

Klaver bemest jaarlijks nog zo’n 500 kilo KAS

per hectare bij een opbrengst van 11 ton droge stof. “Ik durf het niet aan om de stikstofvoorziening helemaal over te laten aan de stikstofbinding van de klaver. Om optimaal te profiteren van het stikstofbindend vermogen, bemesten we eigenlijk te ruim.” Maaipercelen krijgen nog zo’n 60 kuub mest verdeeld over drie giften. De weidepercelen krijgen alleen in het vroege voorjaar een gift. Daarna niet meer in verband met smakelijkheid. “Dat vind ik erg belangrijk. Zeker ook omdat we ’s nachts stalvoeren. Overdag halen de koeien zelf hun portie op.”

FOTO: FOTOSTUDIO WICK NATZJUL

PROFIEL

Naam: Wim Klaver (42). **Plaats:** De Weere (N.-H.).
Bedrijf: houdt 200 melk- en kalfkoeien op 120 hectare.
8.500 kg melk met 4,20 % vet en 3,45 % eiwit.

Rode klaver staat in de belangstelling vanwege de opbrengst en het feit dat het in kader van GLB als derde gewas kan fungeren.

Augustus geschikt voor doorzaai

Tot en met half september kan doorzaai met klaver. Zaai niet later, want dan wordt de kans op vorstschade op de onvoldoende ontwikkelde planten te groot. Het gras moet kort zijn. Bewerk de mat met een wiedege of sleep zodat de mat open wordt. Zaai 3 tot 5 kilo witte klaver per hectare op weidepercelen. Op maaipercelen wordt voor doorzaaien een combinatie aanbevolen van 7 kilo rode en 3 kilo witte klaver per hectare. Zaai op 0,5 tot 1 centimeter diep in voldoende vochtige grond. Gebruik zo nodig zaad geënt met de rhizobium-bacteriën die de omzetting van stikstof uit de lucht laten plaatsvinden. Houd het gras kort tot kieming van het klaverzaad door beweiding. Stop met beweiden als de kiemplantjes zichtbaar zijn en hou het gras dan kort door lichte snedes te maaien.

mest moet worden en welk maaieregime moet worden toegepast om het klaverpercentage optimaal te houden. Dat is mede afhankelijk van omstandigheden als zuurgraad van de bodem, de kali- en fosfaatvoorziening en het graslandgebruik.

Het optimale aandeel klaver is volgens het *Handboek Veehouderij* 30 tot 50 procent van de droge stof. 40 procent klaver in de droge stof is voor het oog 60 procent bedekking in het veld. Het klaver-aandeel varieert door het jaar. In het vroege voorjaar is het vaak niet meer dan 20 procent, terwijl in het najaar het percentage kan oplopen tot 60 procent in de droge stof.

Opbrengst en kosten

Onderzoek van Aver Heino in 1997, dus nog voor de overschakeling op biologisch, toonde aan dat de opname van grasklaver gemiddeld 1,2 kilo droge stof per dag hoger was dan van gras alleen. Dat is te danken aan de smakelijkheid van de combinatie-teelt. Door de hogere opname neemt ook de opgenomen hoeveelheid energie en eiwit toe. Daardoor kunnen de koeien meer melk geven. De meetmelkproductie was 1,5 kilo hoger. In de teelthandleiding klaver rekent DLV Rundvee Advies bij de helft van het areaal in grasklaver met een voordeel van 0,5 kilo melk per koe per dag. Met de huidige melkprijs levert dat €45 per koe per jaar op. Bij 80 koeien is dat €3.600.

De gewasopbrengsten van gras en grasklaver zijn ongeveer gelijk. Het grote verschil zit vooral in de kosten, vooral kunstmest. Uitgaande van alleen gebruik van witte klaver, scheelt het al snel €150 per hectare in aankoop van meststoffen. Daarnaast zijn er nog rond drie tientjes lagere kosten door minder schudden en minder kosten voor kunstmest strooien. Bij een totaal van 80 koeien op 40 hectare grond waarvan de helft in gebruik is als grasklaver, levert

dat $20 \text{ ha} \times 180 = €3.600$ op. Opgeteld betekent de helft van de grond in grasklaver een voordeel van €7.200 ofwel bij een productie van 9.000 kilo melk per koe een kostenverlaging van 1 cent per liter melk.

Wijnand Hogenkamp

Op het door ons aan u toegezonden artikel rust copyright. Uitsluitend privégebruik is toegestaan. Het openbaar maken van het artikel, zoals plaatsing op een website, zonder voorafgaande toestemming van rechthebbenden (auteur én fotograaf) is een inbreuk op het auteursrecht.